

UVOD U DRUGI ŽIVOT (Rovinj, oktobar 2015)

Život se ne zamišlja, rekla je jednom, život se živi. Kada bih mogao sve da počnem iznova, od samog početka, započeo bih od te rečenice.

David Albahari, *Mrak*

Na putovanja krećem s nelagodom, kao da u svet ulazim kroz metal-detektor vrata, premda iz moje ulice potiču veliki avanturisti. Prvi je u Luksoru, poslednjih godina devetnaestog veka, kupio staroegipatsku mumiju, dovukao je u Beograd i poklonio Narodnom muzeju. Drugi je gradio železnice po Patagoniji, povezujući rastresito tlo semenom zubače iz zavičaja. Često su nabrajali jezike koje je govorio, strogo poštujući redosled: mađarski, nemački, češki, francuski, grčki, latinski, engleski, italijanski, rumunski, ruski, španski, portugalski, pomalo sanskrit, kečua i čiriguano (jezik Indijanaca „bez gaća“).

Pakovao sam kofer za Rovinj, stavljao u torbu *Uvod u drugi život* Mirka Kovača, teško uzdišući. Bio sam poput trebinjskog bega, iz Andrićevog predgovora za knjigu Zuke Džumhura, koji je pre sto godina priznao jednom Austrijancu da nikad u svom dugom veku nije bio ni do Dubrovnika od kojeg ga deli svega dvadesetak kilometara druma. Kad se Austrijanac tome začudio, beg mu je rekao: „Nema veće planine od kućnog praga, gospodine!“ Teško sam se hvatao za kvaku. Najviše sam voleo da sedim na trosedu u dnevnoj sobi i da šaltam po kanalima.

Još dok sam gledao stari deo Rovinja s terase hotela, imajući utisak da ga držim na dlanu, razmišljao sam kako pisati putopise u doba programa *Google Earth*. Daleke zemlje najpre su nam otkrivali daroviti pisci: ako su bili vešti, i srećni da se živi vrate iz avantura, gradovi su se otvarali pred čitaocem. Televizija je kasnije pretrčala zemljinu kuglu kao da je ravna ploča na leđima slonova. Ja sam otvarao virtuelne mape, satelitske snimke, spuštao se na kamenite ulice, i hodao, nespretno pomerajući miš napred-nazad, ne bih li uspeo da po porudžbini napišem belešku s puta. Čega sam se sećao? Beogradske glumice, čiji sam lik prepoznao na doku uz more. Radila je jogu. Pravila je stoj na rukama; zauzimala pozu *vrane, stolice, ratnika, čamca*.

U grad sam stupio iz romana Mirka Kovača, iz poglavlja *Ruka koja drhti*. Video sam scenu: stajao je na balkonu, rukama držao hladnu železnu ogradu, primećujući da više ne oseća jezu, čak ni kada priljubi lice uz kameni dovratnik. Bacio sam knjigu na krevet i razgaćen šetao po hotelskoj sobi, s daljinskim upravljačem u ruci. Uvek bih prvo pregledao listu kanala. „Izađi da te vidi sunce“, često je govorio otac, začuđen što toliko vremena provodim između četiri zida. I ovde sam kroz prozor posmatrao galebove. Pripovedač je opisivao doba dana „kada se uznemire, počnu panično klikatati, a onda se spuste na površinu mora, zarone ili samo plove, povremeno zalepršaju krilima...“

Zašto se sada, dok pišem putopis, sećam tako malo toga? Jednom prilikom poslao sam pismo književniku Karlu Uveu Knausgoru. U šestotomnom romanu-reci detaljno je opisao „svoj život“. Upitao sam kako dolazi do najmanjih detalja, kako izvlači kristalne slike iz sećanja. „U svakodnevnom životu, veoma sam distanciran od sveta, živim u sebi, dobro zaštićen, i ne primećujem mnogo toga izvan“, ljubazno je odgovorio. „Ali to činim kada pišem, iz nekog nepoznatog razloga. Dakle, ne pišem o svetu, pišem o svetu u sebi. Nikada o stvarnom drvetu, uvek o sećanju na drvo. Pisanje samo po sebi – otvara, i omogućuje pristup sećanjima do kojih nikada ne bih stigao da nije došlo do tog čina.“

Pozvali su me da siđem na recepciju. Ugasio sam televizor, sklopio korice i otvorio vrata. Ukazala mi se prilika da ručam sa filmskim rediteljem Lordanom Zafranovićem, čije sam filmove posebno voleo, naročito scene u kojima junaci stoje pred vratima, na pragu. Pauzirao sam ih i prevlačio vrhove prstiju preko ekrana. Po liniji između svetla i mraka. Bili su na ivici da naprave korak ka mračnoj unutrašnjosti.

Hodajući do restorana smeštenog uz more, trudio sam se da zastanem, zagledam se i sve počnem iznova. Zašto su mi promicale slike? Zašto nikada sam nisam primetio da su „za jednog zalaska oblaci na obzoru mora poprimili obrise dalekih brda koja su, nakon što je sunce utonulo, počela gorjeti po rubovima“. Trebalo je da poput junaka *Uvoda u drugi život* napravim korak; obiđem svaki kutak, skakućem skalinama, prođem porticima, zavirim u popločana dvorišta, dodirnem šterne, otkrijem nove detalje na fasadama, renesansne portale, bifore, pilastre, balustarde. Da zurim kroz prozor sve dok ne uspem da svakog šetača prepoznam po načinu hoda. „Prestanite da oslušujete svoje telo“, često mi je govorio poznati pisac tokom dugih noćnih telefonskih razgovora.

Opčinjeno sam posmatrao Lordana Zafranovića, ne uspevajuci da progovorim. U društvu trofejnog košarkaškog selektora i poznavaoa literature, autora nagrađenih romana i filmskih scenarija, njegove supruge, i prozaiste u čijim su se delima mešali literatura i fudbal, čineći na kraju od svega porodični roman – Zafranović je počeo da prepričava započeti scenario. Naručio je dagnje na buzaru i izgovorio prvu rečenicu. Dok su stizala jela (lignje s roštilja, crni rižoto, boca vina), govorio je o budućem filmu sa sve više strasti. Pratili smo svaku njegovu stopu, čas mrtvi ozbiljni, čas nasmejani do suza. Šta je više opčinjavalo? Sigurnost, zanesenost s kojom je govorio o filmskim likovima, ili opčinjenost svetom koji se rađa, iskače poput knjige-iskakalice, dok prstima lupka po površini stola. Prekinuli smo večeru i posmatrali ga. Šta bi poznavaoци joga rekli da su nas videli? *Sedeće uvijene poze, mostovi, nakloni ka napred.*

Kada su u scenariju na red došle eksplicitne scene seksa, počeo je da večera, da primiče usnama dagnje, crpeći slatki sok. Gledao sam ga otvorenih usta. Da li je neko od nas uopšte više mogao da zna da li nam govori o fikciji ili svom doživljaju? Usput je, a da to nismo ni primetili, obrisao liniju između stvarnosti i mašte. Umesto junakovog imena, sve češće je govorio *Ja*. Prepričavao je scenario ili doživljaj iz mladosti? Sve je nalikovalo snimku iz stare emisije TV Beograd u kojoj je crnogorski slikar Savo Vujović, početkom sedamdesetih godina prošlog veka, pričao Draganu Babiću o ženi čarobne lepote s njegovog platna. To je činio tako da gledalac nije znao da li se ona stvorila pred njim tokom portretisanja, „kao neko priviđenje, što ti ja znam“, zasipajući ga cvećem, ljubeći ga, ili je dolazila devet puta

dok ju je radio u *špahtli*, osećajući bol u ruci. Ne postoji takve žene, vikao je, dočaravajući vrhovima prstiju oblik njenih usta, *kol'ko jedno oko*.

Prestao sam da pišem, jer je u noćnom programu beogradska glumica govorila o pozorištu i na kraju emisije pomenula Rovinj. Voditeljka ju je zamolila da je podseti na taj grad. „Miris lavande, magnolija, riba na ribarnici“, rekla je, govoreći na način koji bi svaki put učinio da ostanem bez reči. „Vika s brodova koji pristaju, ptice pod prozorom ujutru, galebovi na Crvenom otoku, tiramole po kaletama ispod kojih neko prođe na vespi, Crkva Sv. Eufemija, turisti u grupi koji ne slušajući jedni druge pričaju uglas.“ Voleo sam kako guta reči, u isto ih vreme izgovarajući. Slično kada kreneš nešto da kažeš, ali te odjednom ispuni jak, prijatan miris cveća i ostaneš bez daha.

Izašao sam iz rovinjskog restorana imajući utisak da izlazim iz filma. Hodao sam za Lordanom Zafranovićem, prateći ga u stopu. Bio je poput turističkog vodiča s podignutom rukom (da se ne izgube oni koji prvi put lutaju po nepoznatom mestu). Osvrnuo sam se nakratko; voleo sam neraspremljene stolove kraj mora. Između tanjira, praznih flaša, traga crnog rižota i mrva po crveno-belom stolnjaku, ostale su otvorene ljuštore.

Na šetalištu, kraj nas je prošla starija, slaba žena, s velikim crnim šeširom, i podsetila me na Andreu Music, Tršćanku, koju je junak *Uvoda u drugi život* sreo leta 1971, na brodu. Ona i Kovačev pripovedač zajedno su upoznali Pazolinija. Umesto posvete, napisao im je recept za pripremanje špageta *Pazolini*. Bilo je to u Ferari, tokom posete Andreinoj tetki Renati Kalčić, poznatoj u levičarskim krugovima, autorki nikada objavljenog dela o Emi Goldman.

Probao sam špagete Pazolini, ali i recept kojim je lik pokušavao da privuče pažnju Andree Music. Otvarao je prozor i zviždukao nekakvu ariju. Zviždao sam, ali se beogradska glumica na doku uz more, u stavu *kobre*, nije ni osvrnula. Bilo je vreme da obema rukama konačno obuhvatim stvarni Rovinj i prestanem s maštanjem. (Ovaj putopis rađen je u *špahtli*.) Isključio sam televizor iz zida, ubacio knjigu u kofer i zaključao ga.

Opružen na krevetu, isprobavajući različite poze (*kravlje lice, luk, dečji položaj, mrtvac*) cedio sam sećanja. Pokušavao sam da se vratim u detinjstvo. Zbog greške u rasporedu gostiju, otac i majka jednom su prihvatili da deset dana budemo smešteni u hotelu s nudistima. Kako je to moralo izgledati? Jesam li šljapkao po stepeništu u perajima, s maskom za ronjenje na licu i disaljkom? Da li su me začikivali razgolićeni stranci u dugačkim hodnicima? Da li je za doručkom bilo pomalo degutantno ili možda ne, ukoliko se noge prekrste na pravi način...

Začuli su se vrisci. Uplašio sam se i pokušao da odredim odakle dolaze. Prišao sam zidu i prislonio uvo. Pokušao sam da razaznam zvuke. Pucketanje cevi, odjek gromoglasnog smejanja, šum vode, krik galeba. Čuo sam otkucaje svog srca. Obuzela me je jeza. Odmakao sam se. Moraću da prestanem da osluškujem svoje telo.